

TANK T-72 VO VÝCVIKU

Tanky tvoria v súčasnom období hlavnú výzbroj tankových a motostreleckých zväzkov nielen socialistických armád, ale aj armád kapitalistických a tretích krajín. Svojím charakterom prispievajú rozhodujúcou mierou k zvyšovaniu údernej sily pozemných vojsk. Tankové a mechanizovaná vojská si nielen udržali význam z priebehu Veľkej vlasteneckej vojny, ale rovnako sa zvýšila ich dôležitosť v súčasných podmienkach. Tankové zväzky môžu najlepšie využívať výsledky jadrových úderov a viesť útok na najdôležitejších smeroch. Samozrejme, že v značnej miere môžu byť využívané ako silné predsunuté odriady, ktoré sú schopné splniť určenú úlohu.

Vojna v súčasnosti bude začínat v podmienkach približnej rovnosti, rovnakej pripravenosti jednotlivých strán. Preto úloha počiatočného obdobia veľmi vzrastá. Tu treba si uvedomiť úlohu bojovej pohotovosti našich zväzkov a v nich úlohu, ktorú zohráva tanková technika a osobitne tank T-72.

Na pravidelnom jarnom zasadnutí výboru pre plánovanie obrany NATO v r. 1985 na úrovni ministrov obrany bola vytýčená zbrojná koncepcia, v ktorej je venovaná hlavná pozornosť posilňovaniu pozemného vojska, najmä zavádzaním nových tankov a protiletadlových prostriedkov do výzbroje. Do r. 1990 má byť dodané jednotkám pozemného vojska ďalších 6500 tankov tretej generácie, súčasné typy tankov budú modernizované, najmä laserovými zamieračmi a novými infraprístrojmi.

Hlavné kvalitatívne zmeny tankov NATO sa očakávajú od postupného vyzbrojovania

vojsk tankami Leopard 2 a tankom americkej výroby M1 A1 Abrams. Táto nová generácia tankov svojimi bojovými parametrami oveľa prevyšuje súčasnú tankovú techniku a vyznačuje sa predovšetkým presnejšou streľbou za pohybu, účinným dosťahom a pomerne vysokou automatizáciou riadenia palby.

Proti takýmto tankom sa vo vojskách Varšavskej zmluvy vyvinul tank T-72, ktorý má vysoké takticko-technické parametre, dokonalý zbraňový systém s plným využitím automatizácie, elektroniky a iných elektropneumatických systémov s veľmi účinnou streľbou na veľké vzdialenosti.

Takticko-technické údaje tanku T-72 a ich porovnanie s tankom Leopard 2 a M1 A1 Abrams — pozri **tabuľku 1**.

Pri porovnaní takticko-technických parametrov vidíme, že všetky 3 typy tankov majú vysokoprogresívne vlastnosti, schopné ničiť živú silu na veľké vzdialenosti. Využitie týchto vlastností bude závisieť v mnohom od toho, ako velitelia a osádka tankov budú vycvičené, pripravené na plné využitie bojových vlastností.

Tank T-72 má o 14 ton menšiu hmotnosť ako tank Leopard 2 a o 15 ton menšiu ako tank M1 A1 Abrams. Nízka hmotnosť a zmenšené rozmery znižujú čelnú a bočnú siluetu v dôsledku čoho sa znižuje zraniteľnosť a pravdepodobnosť zásahu. U tanku Leopard 2 a M1 A1 Abrams je zraniteľnosť riešená okrem iného najmä zvyšovaním hrúbky panciera, čo z hľadiska novej protitankovej munície, ale hlavne najnovších PTRS je málo účinné. Súčasťou výhodu tanku T-72 proti ostatným tankom je

Tabuľka 1

Názov	T-72 M	Leopard 2 (NSR)	M1 A1 Abrams (USA)
Kanón kalibra (mm)	125	120	120/105
Účinný dosiel (m)	4000	3000—3500	3000—3500
Palebný priemer (ks)	44	42	40
Nabíjanie nábojov	automatické	ručné	ručné
Rýchlosť streľby (rán za min.)	8	5—6	5—6
Spriahnutý guľomet (mm)	1 × 7,62	1 × 7,62	2 × 7,62
počet nábojov	2000	4750	11 400
Protiletadlový guľomet	1 × 12,7	1 × 7,62	1 × 12,7
počet nábojov	300		1000
Granátomety pre vytváranie dym. clony	12	16	12
Bojová hmotnosť	41	55	56
Osádka	3	4	4
Maximálna rýchlosť (km.h ⁻¹)	60	72	72
Okruh činnosti (jazd. dosah v km)	540—600	550	450
Spotreba paliva v teréne (l/100 km)	260—450	500	
Rozmery – šírka (m)	3,57	3,70	3,65
– výška (m)	2,19	2,48	2,30
– dĺžka korby (m)	6,86	7,672	7,92
– celková dĺžka s hlavňou (m)	9,53	9,613	9,77
Schopnosť prekonávať prekážky:			
– stúpanie (%)	66	60	60
– priekop (m)	2,6—2,8	3	2,8
– stenu (m)	0,85	1,1	1,2
Jazda tanku pod vodou (m)	5	4	2,35

aj zníženie osádky o jedného človeka v dôsledku automatického nabíjania, ktoré umožňuje zvýšiť rýchlosť streľby, a tým za krátky čas rýchlejšie vyradiť z boja väčšie množstvo nepriateľských prostriedkov.

Z prevádzkového hľadiska sa u tanku Leopard 2 prejavil rad nedostatkov vo funkcii veže, prevodového ústrojenstva a podvozka. Vo veži dochádza k nadmernému opotrebeniu venca veže a značnej vôli v uložení kolísky kanóna, čo má vplyv na presnosť streľby. Často dochádza k roztrhnutiu venca a poruchám hydraulického

okruhu a tiež k poruchám stabilizácie kanóna. K nadmernému opotrebeniu dochádza u pojazďových kolies, hnacích kolies, koľajových pásov a k častému roztrhnutiu koľajových pásov. Častou chybou je odpaďovanie gumových patiek z článkov koľajových pásov. Príčinou porúch na veži a podvozku je považovaná vysoká hmotnosť tanku a v dôsledku toho značné nadmerné namáhanie. Ako konštrukčný nedostatok je aj vysoká hlučnosť tanku, ktoré spôsobuje zvýšenú únavu a ťažkosť pri dorozumievaní osádky.

Výcvik a príprava špecialistov na tank T-72

Jednou zo základných požiadaviek výcviku je lepšie praktické zvládnutie zbraní a bojovej techniky, jej prevádzky, ošetrovania a opráv všetkými vojakmi či už z povolania alebo základnej služby. Je to požiadavka veľmi aktuálna, pretože hoci ozbrojené sily disponujú mohutnou modernou technikou, ich základom a hlavnou silou sú ľudia, ktorí ovládajú túto modernú techniku a zbrane. Víťazstvo vo vojne závisí koniec koncov od stavu a bojového ducha

ľudí, ktorí vedú dokonalo využívať vlastnosti bojovej techniky a ktorí sú fyzicky a morálne pevní.

Základným predpokladom pre dosiahnutie vysokého stupňa bojovej pohotovosti, ale i pre dosiahnutie vysokého stupňa spoľahlivosti tanku T-72 vo vojskách, je jeho dokonalé zvládnutie veliteľmi, politickými a technickými pracovníkmi a osádkami. Nemal by vzniknúť prípad, aby veliteľ pluku, práporu, roty, jeho zástupca a náčelník

štábu po prevzatí tanku k útvaru tank nepoznal, nepoznal pravidlá jeho používania a využívania jeho bojových vlastností pri výcviku vojsk. Dôstojník, veliteľ, náčelník musí veľmi správne chápať základné smery zvládnutia bojovej techniky a zbraní, presadzovať ich do praxe, do výcviku a chápať podstatu vzťahu človeka a techniky. Hlboko si musí uvedomovať rozhodujúcu úlohu človeka vo vojne. Len takto je možné teoretické otázky aplikovať do výcviku vojakov z povolania a osádok.

V ČSĽA máme ucelený systém prípravy ľudí na zvládnutie tanku T-72. Skladá sa zo základnej prípravy vojakov z povolania a osádok vo vojenských školách a ďalšieho výcviku vojsk v priebehu vojenskej základnej služby podľa schválených programov bojovej prípravy rozpláňovaných v plánoch bojovej a politickej prípravy útvarov na výcvikový rok.

Základná príprava osádok (vodič, veliteľ, strelec-operátor) prebieha v polročných poddôstojníckych školách v VVO. Je to minimálny čas, ktorý potrebujú osádky tankov T-72, aby zvládli základné princípy a systémy tanku. Tu je nevyhnutné, aby celá príprava osádok bola zameraná na praktické zvládnutie využitia bojových vlastností tohto moderného bojového tanku. Veľmi dôležitou otázkou je, aby absolventi poddôstojníckych škôl sa presne naučili hodnoty prevádzkových parametrov a spôsoby ošetrovania techniky. Činnosť v školách musí byť zameraná na praktické zvládnutie tankov na niekoľkonásobné precvičovanie takých úkonov, ktoré osádky budú potrebovať v boji, ale aj v mierovom živote, pri ošetrovaní a zabezpečovaní spoľahlivosti. Hlavná zásada výcviku osádok musí byť praktická príprava na techniku, kde dôjde k zautomatizovaniu niektorých rozhodujúcich činností. Celý proces výučby v poddôstojníckych školách a kurzoch máme dobre materiálne zabezpečený a učebné výcvikové základňa je vybudovaná podľa najnovších metodických poznatkov. To umožňuje, aby prevažná väčšina absolventov poddôstojníckych škôl prišla k útvarom dobre pripravená.

Po absolvovaní základného výcviku v poddôstojníckych školách nasleduje u útvaru prevzatie techniky osádkami a ďalší zdokonaľovací výcvik osádok po odbornostiach v družstvách, čatách, rotách, práporoch a plukoch. Tento výcvik je závislý od celkovej úrovne organizovanosti života útvaru, od organizátorskej a riadiacej práce veliteľov a náčelníkov. Od toho, ako je výcvik organizovaný, ako ho vedú velitelia, ako velitelia a osádky zvládli bojovú techniku, závisí

celková bojová pohotovosť. V podmienkach súčasného boja nadobúdajú v všetkých kategóriách vojakov veľký význam návyky, pretože pomáhajú upevňovať zdravé sebavedomie osádok pri plnení konkrétnych úloh. Kvalita osvojovania týchto návykov závisí od metodicky správne organizovaného zamestnania, od potrebného materiálneho zabezpečenia každej výcvikovej hodiny, od kvalitnej prípravy veliteľa a technického funkcionára.

Súčasnou požiadavkou je učiť vojakov tomu, čo potrebujú v boji. Preto je veľmi dôležité, najmä u tanku T-72, viesť výcvik v podmienkach maximálne blízkych možnej bojovej činnosti. To vyžaduje, aby výcvik, metódy taktickej a odbornej technickej prípravy boli zladené so zásadami bojovej činnosti. Tým sa vytvorila podmienka k tomu, aby vojaci získavali technické a odborné znalosti z využívania bojových vlastností techniky priamo v boji a vedeli tanky T-72 v jeho priebehu ošetrovať, opravovať a vyprošťovať.

Dielských špecialistov na tank T-72 pripravujeme v poddôstojníckych školách spolu s vodičmi s odlišnou odbornou tematikou. Od výcvikového roku 1985/86 ich budeme pripravovať obdobne ako ostatných tankových mechanikov v polročnej poddôstojníckej škole u práporu opráv techniky divízie, ktorá je týmito tanky vyzbrojená. Tu treba, aby za tankových mechanikov na tank T-72 boli vybraní najlepší automechanici s dokonalým technickým myslením a dobrým vzťahom k remeselníckej zručnosti.

Tank T-72 je zložitý zbraňový systém s vysokým stupňom automatizácie, elektroniky, mechaniky, elektromechanických, strojných a pneumatických systémov. Prevádzková spoľahlivosť tohto systému tanku je závislá jednak od konštrukcie a kvality výroby, ale najmä od spôsobu používania a ošetrovania osádkami a vykonávania opráv dielskými špecialistami. Z uvedených dôvodov výcviku špecialistov na tank T-72, či už v poddôstojníckych školách alebo u útvaru, musí byť všetkými veliteľmi venovaná prvoradá pozornosť.

Pre orientáciu uvediem, že na tank Leopard 2 základné normy určujú pre spoločný výcvik strelca a nabíjača 6 týždňov, pre samostatný výcvik strelca a nabíjača 3 týždne a pre výcvik vodiča 10 týždňov. Veliteľom tanku je zvyčajne poddôstojník z povolania a jeho výcvik je podstatne dlhší. Zvolený systém výcviku na tank Leopard 2 potvrdzuje, že osádky, podľa môjho názoru, nemôžu byť dobre pripravené na plnenie cieľov a úloh výcviku.

Prevádzka, spoľahlivosť a poruchovosť tanku T-72

Prevádzka tankov u útvarov sa uskutočňuje v súlade s potrebami výcviku. Tanky T-72 od začiatku používania v ČSLA majú najazdených 279 818 km, z toho tanky čs. výroby 110 095 km. Značne intenzívna je

prevádzka u výcvikového útvaru VVO, kde bolo na tankoch T-72 len za minulý rok najazdených 59 330 km.

Prevádzka u útvarov v jednotlivých výcvikových rokoch — pozri **tabuľku 2**.

Tabuľka 2

Výcvikový rok	Tanky sov. výroby	Tanky čs. výroby
1978—79	24 870	—
1979—80	15 440	—
1980—81	19 541	—
1981—82	22 647	4 098
1982—83	39 958	34 725
1983—84	51 267	71 272

Prevádzkové tanky, ktoré sa používajú na výcvik, boli využité približne 25 % na streleckú prípravu, 25 % na taktickú prípravu a 50 % na vedenie bojových vozidiel.

Tanky T-72 sú typom techniky, ktorá je vybavená 2 počítačmi motohodín. Prvý počítač motohodín ukazuje celkovú dobu práce motora, rovnako ako u ostatných typov techniky. Druhý počítač motohodín ukazuje celkový čas jazdy tanku. Pomer údajov motohodín dáva prehľad o skutočnom využití motora na jazdu. V rámci ČSLA robí tento pomer dlhodobe 60 % využitia životnosti motora pre jazdu, čo je dosť nízky údaj a vo svojom dôsledku vedie k zníženiu spoľahlivosti tanku pred splnením medzoprávnej normy.

Spoľahlivosť tankov T-72 sa dá vyjadriť počtom najazdených km na jednu poruchu. U tanku T-72 považujeme spoľahlivosť za optimálnu vtedy, keď dosiahneme, že jedna porucha bude pripadať na 1000 km.

Tanky T-72 čs. výroby sa javia viac poruchové ako tanky sovietskej výroby. Vyššia poruchovosť oproti tankom sovietskej výroby je daná predovšetkým tým, že v prevádzke sú tanky skúšobnej overovacej série a overovacej série. Sériové tanky sú v ČSLA dodávané od mája 1984. Tieto tanky majú zatiaľ malý priebeh a nemohli podstatne ovplyvniť získané údaje o spoľahlivosti.

Poruchovosť v jednotlivých výcvikových rokoch — pozri **tabuľku 3** a príčiny porúch — **tabuľku 4**.

Tabuľka 3

Výcvikový rok	Počet porúch	Priemerný priebeh na 1 poruchu
1981—82	26	158
1982—83	77	450
1983—84	159	550

Tabuľka 4

Výcvikový rok	Príčina poruchy			
	výrobná	prevádzková	vplyv obsluhy	ostatné
1981—82	75 %	8 %	17 %	—
1982—83	60 %	12 %	22 %	6 %
1983—84	60 %	16 %	14 %	10 %

Poruchovosť jednotlivých skupín sa každý rok mení tak, ako sa darí výrobcovi prijímať opatrenia pre zlepšenie kvality výroby. Poradie najporuchovejších skupín

v jednotlivých výcvikových rokoch je nasledujúce:

- v roku 1981—1982:
- protipožiarne zariadenia,

- palivová sústava,
- el. inštalácia a kontrolné prístroje,
- vzduchová sústava;
- v roku 1982—1983:
 - vzduchová sústava,
 - nabíjací automat,
 - ohrievacia sústava,
 - el. inštalácia a kontrolné prístroje;
- v roku 1983—1984:
 - el. inštalácia a kontrolné prístroje,
 - stabilizátor,
 - hydraulická časť ovládania,
 - podvozok,
 - vzduchový systém.

Oproti minulému obdobiu relatívne poklesla poruchovosť automatu nabíjania a protipožiarneho zariadenia.

Je jasné, že prijatými opatreniami vo výrobe sa väčšinou dajú zvýšiť poruchovosť odstrániť. Pretrvávajú iba zvýšená poruchovosť elektrickej inštalácie a kontrolných prístrojov, navyše došlo v minulom roku k prudkému nárastu porúch u stabilizátorov.

Táto poruchovosť je ovplyvnená predovšetkým tým, že minulý rok boli tanky T-72 hromadne použité pri taktických cvičeniach, čo umožnilo zistiť všetky skryté poruchy a ďalej tým, že na týchto dvoch skupinách sa často prejavujú poškodenia zavinené obsluhou.

Kladom je, že stále klesá percento porúch, kedy došlo k úplnej strate funkcie. Tieto poruchy znemožňujú bez vykonanej opravy ďalšie plnenie úlohy.

Percento porúch, ktoré viedli k úplnej strate funkcie, boli v jednotlivých rokoch tieto:

- 1981—82 — 46 %,
- 1982—83 — 25 %,
- 1983—84 — 23 %.

Priemerný priebeh na 1 poruchu, ktorý vedie k úplnej strate funkcie, je dosť vysoký, za minulý rok predstavoval takmer 1200 km, pričom sú predpoklady, že sa tento dôležitý ukazovateľ spoľahlivosti ešte ďalej zvýši.

Na druhej strane je ale treba mať na zreteľ, že opravy tankov T-72 sú časovo aj materiálovo značne nákladné. Priemerná pracovnosť jednej opravy je 8,7 hodiny. Ďalším získavaním praktických skúseností sa lehota opráv zníži, aj napriek tomu bude tento ukazovateľ aj v budúcnosti pre značnú zložitosť tankov T-72 negatívne ovplyvňovať ich pohotovosť. Kvalitné vykonávanie opráv vyžaduje dobre vycvičených dielenských špecialistov. Už teraz je jasné, že najviac stúpajú nároky na vycvičenosť tankových elektromechanikov a stabilizátorčikov.

Pre ich kvalitnú prípravu a pre prípravu dôstojníkov a príporčikov technických od-

borností prebiehajú kurzy priamo vo výrobných závodoch. Iba za minulý rok sa na týchto kurzoch zúčastnilo 91 osôb. Ďalšie kurzy už niekoľko rokov prebiehajú u výcvikového útvaru a prešlo nimi už niekoľko stoviek dôstojníkov a príporčikov. Problematika T-72 je zaradená aj do programov výučby všetkých vojenských škôl, pripravujúcich technické a veliteľské kádre tankovej odbornosti.

Pre zabezpečenie spoľahlivosti treba v prevádzke tankov T-72 dodržiavať zavedený systém preventívneho ošetrovania. Interval technických ošetrovaní bol oproti tankom T-55 zvýšený o polovicu a robí: TO č. 1 — 1500 km a TO č. 2 — 3000 km.

Pre kvalitné ošetrovanie sú všetky útvary vyzbrojené tankami T-72 vybavené prevádzkovou súpravou EK-3, dodávanou podľa licenčnej dokumentácie. Navyše sa útvarami dodávajú ďalšie mechanizačné prostriedky pre uľahčenie a urýchlenie ošetrovania. Sú to:

- zariadenie pre ošetrovanie vložiek čističa vzduchu a oleja,
- zariadenie na čistenie vnútorných priestorov tanku,
- univerzálne tlakovacie zariadenie,
- súpravy stojanov,
- súpravy prípravkov BO-1 a BO-2.

Na spoľahlivosť tankov, ich bojovú pohotovosť má vplyv aj spôsob garážovania. Plán technicko-organizačných opatrení pre zvládnutie tanku T-72, schválený ministrom národnej obrany, určuje zabezpečiť pre všetky tanky T-72 garáže a vytvoriť podmienky pre ošetrovanie tankov v krytých ošetrovniach. Táto úloha je priebežne u všetkých prezbroyovaných útvarov plnená. Uložené tanky sú už garážované väčšinou v nových garážových halách. Výstavbu ošetrovní a zariadení pre umývanie podvozkov bude treba v priebehu 8. päťročnice dokončiť u tých prezbroyovaných útvarov, kde tieto zariadenia nie sú, alebo nesplňujú nároky na ne kladené. Osobitná pozornosť sa musí venovať útvarami, ktoré v 8. a 9. päťročnici budú prezbroyované na tanky T-72. Tu treba, aby veliteľia zväzov a zväzkov včas spracovali investičné zábery na stavbu garáží, prostriedkov pre umývanie, ošetrovanie a opravy T-72.

Sledovanie spoľahlivosti tankov T-72 sa uskutočňuje v podmienkach vojskovej prevádzky pri zabezpečovaní úloh výcviku.

Spoľahlivosť tankov T-72 je lepšia než u tankov T-55 a je na porovnateľnej úrovni s BVP-1. Ako ukazujú praktické výsledky, má na spoľahlivosť veľký vplyv nielen kvalita výroby, ale i dokonalá znalosť obsluhy a prevádzkových zásad tak osád-kami, ako i riadiacimi orgánmi.

Dalšie aplikácie tanku T-72

Zabezpečenie bojovej činnosti vojsk je jedným z hlavných predpokladov splnenia bojovej úlohy. Technickému zabezpečeniu je venovaná zvýšená pozornosť, pretože má rozhodujúci vplyv na plnenie úloh bojovej činnosti.

Vyprošťovací tank VT-72 je určený pre zabezpečenie vyprošťovania a odsunov zapadnutej a poškodené tankovej techniky a zbraňových systémov na pásovom podvozku. Je vybavený žeriavovou nástavbou, ktorá je riešená v dvoch variantoch: so žeriavom o nosnosti 7 ton a 19 ton.

VT-72 so žeriavovou nástavbou o **nosnosti 7 ton** je určený pre taktický stupeň zabezpečenia technického prieskumu, odsunu a poskytovanie technickej pomoci.

Pre uvedenú činnosť je vybavený nasledujúcim účelovým zariadením:

- vyprošťovacím navijakom s pracovnou dĺžkou lana 230 m a maximálnou ťažnou silou 300 kN,
- súpravou pre zvýšenie ťažnej sily navijaka,
- pomocným navijakom pre dopravu lana hlavného navijaka,
- zariadeniami a prípravkami pre vlečenie techniky,
- žeriavom o nosnosti 7 ton pre demontážne, montážne a nakladacie práce,
- zväracím a rezacím zariadením,
- zariadením pre zemné práce a kotvenie,
- opravárskou súpravou,
- plošinou pre prepravu nákladov,
- cievkovou súpravou pre vyprošťovanie tankov uviaznutých pod vodou.

Vyprošťovací tank so žeriavom o **nosnosti 19 ton** je určený predovšetkým pre použitie na operočnom stupni technického zabezpečenia. Navyše umožňuje:

- demontáž a montáž vežového kompletu T-72 a iných bojových nástavieb o hmotnosti do 12 ton v poľných podmienkach,
- prevoz vežového kompletu a iných nástavieb na krátke vzdialenosti (do 100 metrov),
- nadvihovanie tankov T-72 a ďalšej bojovej techniky,
- ťažké žeriavové práce a dvíhanie bremien do hmotnosti 19 ton bez pohybovania.

Žeriavové nástavby oboch nosností sú na unifikovanom podvozku T-72 a sú vzájomne zameniteľné.

Základné rozmery a jazdné vlastnosti sú zhodné s tankom T-72. VT-72 je vybavený zariadením pre jazdu pod vodou a vyzbrojený ťažkým guľometom kalibra 12,7 mm, maximálna rýchlosť je 60 km · h⁻¹ a dojazd má 850 km.

Tank mostný TM-72 je určený na premostovanie úzkych prekážok prvosledovými jednotkami. Podvozok mostného tanku TM-72 je zhodný s podvozkom bojových tankov.

Kladenie mosta je riešené pomocou hydraulickej sústavy ovládanej z centrálneho panelu, bez vystúpenia osádky z vozidla.

TM-72 je vybavený zariadením pre jazdu pod vodou, zhodným so zariadením bojového tanku.

Konštrukcia mostného tanku zabezpečuje jeho prepravu po železnici pri zložení mosta.

Ochrana osádky proti OL, rádioaktívnemu a svetelnému žiareniu jadrového výbuchu je u TM-72 riešená podobne ako u bojového tanku T-72. Takisto prostriedky spojenia, maskovania a prístroje nočného videnia zodpovedajú základnému tanku.

Najdôležitejšie takticko-technické dáta (údaje):

— dĺžka	12 000 mm,
— šírka	3 300 mm,
— výška	3 800 mm,
— dĺžka mosta	25—30 m,
— únosnosť	50 ton,
— šírka prejazdnej časti	4 000 mm,
— hmotnosť — max. do hmotnosti bojového tanku,	
— osádka TM-72 — dvojčlenná.	

Mostný tank TM-72 bude začlenený v bojových zostavách tankových a motostreleckých jednotiek a útvarov, ktoré sú vyzbrojené tankami T-72. Budú nahradzovať mostné tanky MT-55A.

Veliteľský tank T-72 K je určený pre veliteľov tankového práporu a pluku pre riadenie bojovej činnosti jednotiek vyzbrojených tankami T-72.

Bojové vlastnosti veliteľského tanku T-72 K sa od základného typu neodlišujú okrem zníženia palebného priemeru o 6 ks nábojov.

Veliteľský tank T-72 K okrem rádiovej stanice R 123 M je vybavený rádiovou stanicou R-130 — donosnosť fóniou ve dne 50 km (za jazdy), v noci 20 km (za jazdy) a telegrafiou do 350 km (na mieste).

Spojovací komplet zabezpečuje spojenie na stupni prápor—pluk.

T-72 K je ďalej vybavený navigačným zariadením, ktoré umožňuje topografickou orientáciu, t. j. určenie súradníc polohy a kurzu vozidla.

Potrebná energia pre prevádzku rádiovej stanice R-130 je zabezpečená samostatným nabíjacím agregátom o výkone 1 kW, napätie 26,5 až 28,5 V.

Modernizácia tanku T-72

Už v priebehu počiatočnej výroby tankov sa pripravovala jeho modernizácia. Modernizácia tanku T-72 zahŕňa 6 základných prvkov, ktoré zabezpečujú **ochranu osád-ky tanku**. Medzi ne patrí:

- dymový granát, ktorý na vzdialenosť 300 m vytvorí za 1—2 min dymovú clonu o šírke 20—30 m a výške 15 m,
- úprava horľavých materiálov a vstupných otvorov proti napalmu,
- zvýšenie počtu kanónového streliva z 39 na 44 nábojov,

— vytvorenie nových bočných ochranných štítov proti PTRS,

— úprava sedačky vodiča, ktorá zlepšuje ochranu vodiča proti gama žiareniu a znižuje únavu vodiča,

— pozorovací prístroj vodiča TVNE, u ktorého sa zmenšili rozmery a zvýšila spoľahlivosť.

Takto modernizovaný tank bude dodávaný do ČSLA začiatkom r. 1986.

V článku som zdôraznil niektoré skúsenosti z prevádzky tankov čs. výroby. Tank T-72 v porovnaní s najmodernejšími tankami štátov NATO má vysoko progresívne takticko-technické vlastnosti. Je to spoľahlivý bojový prostriedok, závislý od spôsobu používania a ošetrovania. Pre plné využitie jeho bojových vlastností treba, aby ho vojáci z povolania dokonale zvládli, vedeli správne používať v boji a zvládli prevádzku, ošetrovanie a opravy.